

Звіт про роботу Наукової бібліотеки ЗНТУ за 2011 – 2015 рр.

Навчання у вищому закладі освіти для сучасної молодої людини - один з найважливіших періодів її життєдіяльності, особистісного зростання та становлення як фахівця з вищою освітою. Пошук шляхів успішної адаптації до змінених соціальних умов та нової діяльності є нагальною проблемою для кожного, хто переступив поріг ВНЗ.

Нині здійснюється перехід на новітні моделі навчання, істотно змінюються навчальні плани, форми організації занять, критерії оцінювання знань, впроваджуються нові педагогічні технології та стандарти освіти.

Основний вид діяльності студента - професійне навчання - стає більш складним за формами та змістом, а тому підвищує вимоги до особистості.

Для досягнення нової якості освіти, успішного її розвитку визначальним є рівень інформаційного бібліотечного обслуговування, максимальне забезпечення навчальної та наукової діяльності вузу навчально-методичними комплексами, доступом до світових баз даних.

Успішний інформаційний супровід навчального процесу покликана забезпечувати його бібліотека – посередник між постійно зростаючим потоком інформації та її користувачами, яка у підсумку стає гарантом якості освіти.

За таких умов істотних змін у своїй діяльності зазнає бібліотека вищого навчального закладу, оскільки вона є найдоступнішою інформаційною установою, що здатна в повному обсязі задовольнити інформаційні запити студентів, пов'язані із виконанням самостійної роботи.

Наукова бібліотека ЗНТУ сьогодні – це провідний науково – інформаційний центр університету, який вбачає свою основну місію у виконанні завдань навчально-виховного процесу та сприянню науково-дослідницькій роботі, у підготовці висококваліфікованих спеціалістів, забезпечення доступності документів та інформації на основі якісного і оперативного бібліотечно-бібліографічного обслуговування читачів і користувачів бібліотеки відповідно до їх інформаційних запитів.

У своїй роботі наукова бібліотека ЗНТУ керується Конституцією України, законами України “Про вищу освіту”, “Про бібліотеки і бібліотечну справу в Україні”, “Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки”, нормативними актами та документами з бібліотечної справи органів управління вищими навчальними закладами України, Статутом Запорізького національного технічного університету, Положенням про бібліотеку ЗНТУ, Правилами користування бібліотекою ЗНТУ.

Основні завдання діяльності університетської бібліотеки ґрунтуються на принципах:

- забезпечення реалізації ідей і концепцій закону України «Про вищу освіту» та положень Болонського процесу - як чинників підвищення якості вищої освіти;

- впровадження інноваційних підходів до формування інформаційних ресурсів;
- забезпечення широкого спектру послуг;
- вивчення та використання нових форм і методів роботи;
- впровадження електронних технологій у бібліотеці.

Бібліотека сучасного вищого навчального закладу – ключовий інформаційний ресурс, галузеве інформаційне середовище вишу. Головним в бібліотечній діяльності стає не нагромадження фондів, а політика нарощування ресурсів шляхом розвитку корпоративних зв'язків між бібліотеками і придбання повнотекстових баз даних. Тобто, сьогодні бібліотека вишу змінює свої традиційні функції, трансформуючи увесь комплекс послуг для якомога повнішого задоволення потреб різних категорій читачів.

Основні напрямки діяльності наукової бібліотеки ЗНТУ:

- обслуговування читачів та користувачів, залучення нових користувачів до бібліотеки;
- відповідність ресурсного фонду бібліотеки потребам університетської спільноти;
- збереження та поповнення фонду бібліотеки науковою та навчально-методичною літературою у традиційних та електронних формах;
- запровадження та використання передових інформаційних технологій в роботі бібліотеки, створення нових «сервісних послуг»;
- створення і супровід університетського репозитарія для інтеграції у мировий інформаційний науковий простір;
- популяризація університетського репозитарія та пропаганда руху відкритого доступу на інформаційних заходах;
- формування інформаційної культури студентів і викладачів;
- забезпечення комфортності і доступності бібліотечних послуг на основі впровадження нових інформаційних технологій та комп'ютеризації бібліотечно-інформаційних процесів;
- оновлення матеріально-технічної бази бібліотеки;
- підвищення кваліфікації працівників бібліотеки.

Забезпечення студентів університету необхідними бібліотечно-інформаційними ресурсами (науково-методичною літературою, профільною навчальною літературою, науковими, довідковими документами та профільними періодичними виданнями тощо) вимагає від бібліотеки вузу цілеспрямованої та систематичної роботи з комплектування її фондів.

Цілком очевидно, що інтелектуальний розвиток студента перш за все базується на книжкових фондах, фундаментальних працях професійного спрямування, що тривалий час накопичуються в бібліотеці університету.

Документний фонд наукової бібліотеки ЗНТУ складають паперові та електронні видання. Це значний за обсягом та універсальний за складом інформаційний ресурс, що поєднує бібліотечні документні фонди (889059 прим.), електронний фонд документів (38010 назв.), технологічні комплекси, що забезпечують доступ до світових інформаційних ресурсів.

Розвиток ресурсної бази - одне з основних завдань діяльності кожної бібліотеки, основа якісного бібліотечно-інформаційного обслуговування читачів. Через об'єктивні обставини (недостатнє фінансування та підвищення цін) продовжується тенденція зменшення кількості нових надходжень до бібліотечного фонду. За п'ять років фонд поповнився на 28 000 одиниць.

Відзначною особливістю бібліотеки університету є формування фонду у двох напрямках: змістовому та кількісному. Важливий принцип змістового напрямку – профілювання, відповідність навчальним планам і програмам. Кількісні критерії формування фонду визначаються з урахуванням вимог акредитації (нормативи придбання навчальної літератури для студентів денного відділення: підручники і навчальні посібники – 1:3). Виконання цих вимог за умовами обмеженого фінансування стає проблематично. Але при акредитації окремих спеціальностей і дисциплін воно вирішується поетапно.

Всі питання, пов'язані з комплектуванням, обробкою, зберіганням інформації, вирішуються в комплексі та тісному контакті з тими, для кого працює бібліотека. Неможливо правильно сформувавши фонд наукової бібліотеки без координації зусиль із викладачами вищого навчального закладу, які повинні перебувати у курсі відповідності ресурсів бібліотеки програмам дисциплін, що читають на факультетах університету.

Джерела комплектування бібліотеки такі:

- * придбання літератури у видавництвах і книготорговельних організаціях;
- * передплата вітчизняних і зарубіжних періодичних видань;
- * обов'язковий примірник із видавничого відділу ЗНТУ;
- * заміна книг, втрачених читачами;
- * дари організацій і приватних осіб.

Дарування – одне з найперспективніших джерел поповнення фонду бібліотеки сьогодні. Щороку бібліотека проводить акцію «Подаруй бібліотеці книгу: друковану чи електронну!», в рамках якої ми отримуємо книги від студентів, від викладачів – колекції наукових видань або їх власні нові напрацювання. В процесі обліку подарованих документів, всі надходження відображені у БД «Книги, подаровані бібліотеці», а видання маркуються наклейкою «З приватної колекції викладача» (прізвище, ініціали дарувальника). За останній період подаровано 2700 одиниць.

Для формування бібліотечного фонду необхідне одержання оперативної інформації про нові видання. На сайті бібліотеки постійно виставляються каталоги та прайси видавництв, які своєчасно оновлюються. Замовлення надходять у БД «Потреби», де їх обробляють працівники відділу комплектування. Впроваджено в роботу сервіс «Замовлення документів для навчального процесу та науково-дослідницької роботи», який надає можливість викладачам, науковцям та співробітникам університету

оперативно замовити документи через веб-сайт Наукової бібліотеки для поповнення її фонду. Використовуючи можливості нових технологій, бібліотека поліпшує якість формування фонду, проводячи постійний моніторинг книгозабезпеченості навчального процесу за допомогою БД «Книгозабезпечення навчальних дисциплін». Перевага надається якісному, а не кількісному напрямку у комплектуванні фонду.

Книгозабезпеченість навчального та наукового процесів університету є одним з головних завдань роботи бібліотеки університету і, зокрема, відділу комплектування.

Ретельний облік усіх нових надходжень до бібліотечного фонду за навчальними дисциплінами дає можливість бібліотеці аналізувати політику комплектування, а для університету дані цієї статистики стають вирішальними під час акредитації кафедр та дисциплін.

Використання автоматизованих систем обробки та обліку даних дозволяє швидко надати будь-яку інформацію для прийняття управлінських рішень. Особлива увага приділяється книгозабезпеченню нових дисциплін. Керуючись навчальними планами факультетів, відслідковуються нові дисципліни. Планово відвідувались засідання кафедр з метою пропозицій новинок і прийняття спільних рішень стосовно їх книгозабезпечення.

Відбір документів відбувається обов'язково за участю працівників підрозділів бібліотеки та викладачів кафедр.

Вірно сформувати фонд бібліотеки неможливо без координації зусиль з адміністрацією та кафедрами вузу, які повинні бути у курсі відповідності ресурсів бібліотеки програмам дисциплін, що читаються на факультетах університету. Навчальна література замовляється лише за письмовим службовим замовленням кафедр, за підписом зав. кафедрою та директора інституту.

Важливим завданням вузівської бібліотеки є аналіз та управління книгозабезпеченістю навчального процесу.

В бібліотеці ЗНТУ створені бази даних: “Класифікатор тематико – типологічного плану комплектування” та “Навчальні дисципліни”, де зібрані відомості про підручники, навчально – методичні посібники з усіх дисциплін, які вивчаються в університеті. Бази постійно оновлюються і в планах - продовжувати цю роботу та представити на сайті бібліотеки електронну версію картотеки книгозабезпечення навчальних дисциплін.

Протягом останніх років значно повільніше почав зростати бібліотечний фонд, що обумовлено: збільшенням вартості документів, ускладненням механізмів придбання книг, необхідністю більш жорсткого відбору документів, а також значними обсягами списання застарілої літератури.

В цих умовах ефективним напрямком діяльності все більше стає використання технологій моніторингу інформаційного простору Інтернет з метою доступу до безкоштовних інформаційних ресурсів та отримання електронних копій документів для використання переважно в Інтранет мережі.

Планується розмістити та поступово наповнювати БД «Навігатор Інтернет-ресурсів за профілем університету». Це свого роду анотований інформаційний путівник найбільш цінних і надійних веб-сайтів з окремих напрямків підготовки та навчальних дисциплін.

Стрімке розповсюдження цифрової інформації кардинально змінює роль бібліотеки та засоби обслуговування. Значення вузівської бібліотеки постійно зростає і визначається не тільки кількістю фонду, а й можливістю бібліотеки забезпечити повне, якісне і оперативне бібліотечно-бібліографічне та інформаційне обслуговування користувачів за допомогою ефективного використання бібліотечних ресурсів та сучасних інформаційних технологій.

Сьогодні у науковій бібліотеці ЗНТУ сконцентровані всі засоби для пошуку і представлення наукової інформації та надання доступу до неї: електронний каталог (ЕК), електронна бібліотека (ЕБ), повнотекстові **власні та придбані БД**, доступ до **світових джерел** інформації.

Головною складовою єдиного інформаційного середовища університету, до якого користувачі мають цілодобовий доступ, став **Веб-сайт** наукової бібліотеки, де розміщені всі вищезгадані джерела.

Він створює не тільки інформаційний комфорт, але й нову якість обслуговування, вирішує проблему ефективного використання наявних інформаційних ресурсів. Саме тому перед нашим колективом постає важливе питання, як професійно грамотно та повноцінно представити в Інтернеті бібліотеку ЗНТУ зі своїми електронними продуктами та послугами.

Запланована розробка нової версії сайту наукової бібліотеки на базі CMS Drupal та реалізація таких функціональних можливостей, як: Віртуальна довідка, Інтернет-навігатор, Картотека книгозабезпеченості, Електронне замовлення документів.

Також, треба зазначити, для того щоб утримати свої позиції в сучасному інформаційно-комунікативному просторі, створити умови комфортності та якості обслуговування, університетські бібліотеки почали долучатись до соціальних мереж. Якщо основне призначення веб-сайту бібліотеки – служити джерелом інформації, то призначення соціальної мережі – це інтерактивне спілкування бібліотекаря з читачами та колегами.

Інформація про бібліотеку університету в соціальній мережі є відчутною підтримкою основного бібліотечного сайту. Сторінки бібліотек у соціальних мережах «Facebook» і «ВКонтакте» в основному переправляють трафік своїх користувачів на «материнський сайт», або поряд з власною інформацією в стрічці новини розміщують інформацію, запозичену на офіційному сайті бібліотеки. Тому новина, не чекаючи, коли її помітять, сама «заявляє» про себе з посиланням на першоджерело.

Наукова бібліотека ЗНТУ зареєструвалася у таких соцмережах: «Facebook», «ВКонтакте», «Twitter», «Однокласники». Кожна з цих мереж має свою певну специфіку, тематичне спрямування та засіб подачі інформації, які впливають на створення контент-плану змістовного наповнення.

В планах продовжити роботу у перспективному напрямку використання соціальних мереж як платформи для організації та обговорення бібліотечних проєктів та маркетингових досліджень.

На сторінках бібліотеки ЗНТУ у соцмережах розміщуються: нові фото-звіти масових заходів, календар бібліотечних подій, контакти бібліотеки, онлайн-опитування користувачів щодо послуг бібліотеки, путівник по бібліотеці, інформація про нові надходження, посилання на популярні БД та інші електронні ресурси нашої бібліотеки, стрічка новин та бібліотечний блог «Знай-ка».

Щоби скористатись можливістю заявити про себе та завоювати нову користувацьку аудиторію, університетські бібліотеки створюють і розміщують на своїх сайтах блоги. Так і на сайті наукової бібліотеки ЗНТУ функціонують блоги «Знай-ка», «Умей-ка», «Думай-ка».

Орієнтована тематика – новини зі світу бібліотек та бібліотечних технологій, книжковий дизайн, літературні новини, уроки для любителів прикладної творчості та просто знаттєлюбних людей. В планах - продовжувати залучати на сайт бібліотеки користувачів за допомогою бібліотечного блога «Знай-ка», висвітлюючи бібліотечні події НБ ЗНТУ.

Наукова бібліотека університету для задоволення інформаційних, освітніх, культурних потреб своїх користувачів використовує як реальний, так і віртуальний простір.

З одного боку, вона створює власні електронні ресурси, а з іншого – пропонує доступ до ресурсів, що належать іншим суб'єктам інформаційного простору, в тому числі представленим у мережі Інтернет.

Виходячи з цього, структура електронних ресурсів наукової бібліотеки ЗНТУ включає власні, мережеві та придбані електронні інформаційні ресурси.

Базовим власним електронним ресурсом НБ ЗНТУ є **Електронний каталог (ЕК)**. Це найважливіша і найбільш рухома частина довідково-бібліографічного апарату, яка потребує постійного удосконалення. Від його стану залежить якість довідково – бібліографічного обслуговування, оперативність, повнота і точність відповідей.

Студентам, викладачам, науковцям надається повна інформація про ресурси бібліотеки через систему Електронного каталогу, що відображає активний книжковий фонд бібліотеки ЗНТУ. Усі види документів, які надходять до книгозбірні, заносяться до ЕК, предметизуються та отримують штрих-коди.

Сьогодні над ним напружено працює весь колектив бібліотеки: заносяться нові надходження, йде процес ретроконверсії активного фонду та редагування занесених бібліографічних записів. Обсяг ЕК на 01.11.2015 становить понад 270650 бібліографічних записів.

Крім того, ЕК є основою для створення різноманітних БД на допомогу навчальному процесу та науковій роботі. Серед них БД: "Бюлетень нових надходжень", "Проблеми та перспективи вищої школи", "Історичні пам'ятки

та заповідні місця України", "Праці викладачів та співробітників ЗНУ", та інші.

Планується закінчити ретроконверсію частин активного книжкового фонду. Також буде продовжено ретроввод фонду періодичних видань.

Треба зазначити, що формування ЕК дає нам можливість запровадити автоматизовану технологію документовидачі за допомогою електронних читацьких формулярів. В 2013 році завершена робота з впровадження автоматизованої видачі на абонементі наукової літератури.

Нова система обслуговування читачів орієнтована як на внутрішнього, так і на зовнішнього користувача. Зовнішній користувач має цілодобовий доступ до БД через Веб-сайт наукової бібліотеки.

Тому серед актуальних напрямків діяльності вузівської бібліотеки – підтримка й просування бібліотечного веб-сайту, використання в навчальному та науково-дослідному процесах електронних ресурсів віддаленого доступу, розвиток он-лайнних послуг на основі власних фондів документів.

Саме тому перед нашим колективом постало важливе питання, як професійно, грамотно та повноцінно представити в Інтернеті бібліотеку Але сьогодні для забезпечення користувачів сучасними сервісними послугами бібліотека не може обходитися тільки своїми інформаційно-бібліографічними ресурсами.

Ми надаємо доступ до інших джерел інформації, які маємо в легкодоступному електронному форматі. Вони включають: каталоги інших бібліотек, повнотекстові версії наукових журналів іноземними мовами, адреси пошукових та поштових серверів, плануємо зробити навігатор Інтернет - ресурсів за профілем університету, віртуальну бібліографічну довідку.

Перспективною для обслуговування віддалених користувачів є БД «Електронна бібліотека ЗНТУ» - один із найголовніших інформаційних ресурсів університету.

В основу ЕБ покладена ідея об'єднання розрізаних електронних ресурсів університету з єдиним лінгвістичним забезпеченням та пошуковим інтерфейсом. В умовах дефіциту навчальної та наукової літератури ЕБ доповнює книжковий фонд, стає засобом розширення доступу до повнотекстових інформаційних ресурсів. В ній представлена продукція видавничого відділу університету, навчально-методичні матеріали, наукові праці викладачів, автореферати дисертацій, статті з наукових журналів, матеріали конференцій та ін.

На 01.11.2015р. фонд ЕБ налічує 9680 документів. Продовжується робота з формування та наповнення ЕБ повнотекстовими версіями наукових праць викладачів, скануванню документів із фонду бібліотеки, а саме: авторефератів дисертацій, раритетних видань з фонду рідких та цінних книг.

Надзвичайно цінним електронним ресурсом університетської бібліотеки є інституційний репозитарій. Він створюється для накопичення, систематизації та зберігання в електронному вигляді інтелектуальних

продуктів університетської спільноти, надання відкритого доступу до них засобами Інтернет-технологій, поширення цих матеріалів у середовищі світового науково-освітнього товариства.

Репозитарій виконує дві стратегічно важливі для університету функції – по-перше, забезпечує академічні комунікації між дослідниками, по-друге, є кількісним показником якості проведених наукових досліджень у конкретному університеті, а отже, формує імідж і репутацію університету як центру наукових досліджень.

Наукова бібліотека ЗНТУ приймає активну участь у створенні, підтримці та пропаганді репозитаріїв. Це змінює стратегію розвитку бібліотек, надаючи більш широкі партнерські можливості для інформаційної підтримки наукових досліджень, управління базами даних, забезпечуючи якість електронних ресурсів та їх активний обмін.

Наукова бібліотека ЗНТУ в 2014 році ініціювала роботу зі створення університетського репозитарія, а саме: розробити «Положення про репозитарій ЗНТУ», розпочати популяризацію такого нового для університету сервісу серед вчених, ознайомити авторів з вимогами і правилами поповнення репозитарію, введення в експлуатацію **репозитарію ЗНТУ (EIRZNTU)** на базі платформи DSpace, яка містить вбудовану підтримку метаданих Дублінського ядра (Dublin Core) з подальшим його наповненням науково-освітніми матеріалами і реєстрацією у директорії DOAR (Директорія Репозитаріїв Відкритого Доступу) і реєстрі ROAR (Реєстр Репозитаріїв Відкритого Доступу). На сьогодні кількість публікацій складає 320 одиниць.

Популяризація такого нового для університету сервісу серед вчених є важливою складовою частиною реалізації проекту. У НБ ЗНТУ презентація інституційного репозитарію займає основне місце на інформаційно-ділових зустрічах з професорсько-викладацьким складом університету ("Дні кафедри"). Обговорення з викладачами проблем розвитку електронного архіву допоможе виявити потреби авторів та їх очікування від репозитарію.

Введення в дію репозитарію дасть установі високу ступінь контролю над результатами досліджень своїх співробітників, уможливило керування їхніми науковими та навчальними матеріалами з найбільшою ефективністю.

Тому надзвичайно важливою проблемою розвитку електронного архіву є його змістовне наповнення. Якісне наповнення та функціонування залежить від багатьох факторів, врахування яких є обов'язковим завданням бібліотекаря. Позитивно впливає на популярність репозитарію і його репутацію розміщення не тільки наукових, але й науково-методичних документів, що забезпечують зв'язок процесу створення нових знань і процесу їх поширення через викладання.

Отже, приділяючи належну увагу рекламі репозитарію, загальним питанням створення та підтримки його роботи необхідно не забувати про питання ефективності електронних архівів, що передбачає тісну співпрацю з науковцями.

Наукова бібліотека ЗНТУ, маючи кваліфікований персонал, сформоване ядро документального фонду, електронну бібліотеку, бази даних повнотекстових документів, можливості використання Інтернету та інші сервісні послуги, проводить значну роботу з обслуговування читачів та користувачів, задоволенню їх інформаційних потреб.

Основні щорічні середні показники роботи бібліотеки з обслуговування користувачів за 2011 –2015 рр.:

- кількість користувачів за єдиним обліком – **13800**
- обслуговано всіма структурними підрозділами бібліотеки – **46200**
- кількість відвідувань бібліотеки – **433000**
- видача документів – **930000**

Для цього необхідно забезпечити всім користувачам максимально можливий доступ до інформації, оптимізувати структуру системи бібліотечного обслуговування, розширити спектр бібліотечних, довідково – бібліографічних та інформаційних послуг.

Бібліотека, яка надає користувачам послуги, в першу чергу, звертає увагу на :

- їх інформативність та змістовність;
- сучасність і оперативність виконання;
- методи, засоби виконання та надання інформації.

Так, в бібліотеці університету сервіс для користувачів продовжує розвиватися на основі комп'ютерної техніки та забезпечення широкого доступу до різноманітних галузей і видів інформації.

Важливим напрямком діяльності бібліотеки є науково – бібліографічна робота. Свою інформаційно-бібліографічну діяльність бібліотека ЗНТУ проводить згідно з планами навчально-виховної та науково-дослідної роботи на навчальний рік, керуючись головними завданнями, що стоять перед професорсько-викладацьким складом у поточному навчальному році у справі підвищення якості знань, удосконалення навчально-виховного та науково-дослідницького процесів на основі впровадження новітніх технологій навчання.

Інформаційно-бібліографічна робота ведеться диференційовано, використовуються індивідуальні, групові та масові форми роботи. Зміст інформування визначається специфікою нашого навчального закладу та інтересами викладачів, студентів та співробітників.

Пріоритетними категоріями користувачів для індивідуального інформування у бібліотеці є ректорат ЗНТУ та представники адміністрації.

На виконання їхніх запитів проводиться ретельна щоденна робота з фаховою пресою, новими надходженнями літератури. Інформація систематизується, доводиться до відома користувача.

Індивідуальна інформація надається також керівникам структурних підрозділів, окремим викладачам. Серед студентів індивідуальної уваги та інформації потребують студенти-магістранти, аспіранти, які займаються

науково-дослідною роботою. Бібліографічне інформування включає бібліографічний супровід користувачів згідно з довгочасними запитами або без них. Надається інформація – 96 абонентам за 156-ма темами.

З метою більш оперативного та якісного інформування абонентів, планується продовження роботи зі створення бази даних електронної адресної книги, яка містить e-mail абонентів ВРІ та ДОК, адміністрації та кафедр ЗНТУ.

На сьогоднішній день електронна адресна книга налічує 82 електронні адреси, на які регулярно здійснюється розсилка інформації: всіляких об'яв, повідомлень, оголошень, списків літератури, бюлетенів.

Завдяки електронному листуванню, сьогодні ми маємо регулярний оперативний зворотній зв'язок із абонентами, який виявляється в оцінці ними отриманої інформації, а також надає їм можливість оперативно замовити нову довідку. До речі, всі абоненти інформування нині висловлюють задоволення таким зв'язком.

З метою підвищення якості обслуговування професорсько-викладацького складу ЗНТУ планується розробити алгоритм надання інтернет-довідки, змістом якої є задоволення запитів користувачів, пов'язаних з пошуком конкретної інформації в мережі Інтернет.

Групове інформування викладачів відбувається шляхом складання списків нових надходжень, списків літератури по актуальним темам з різних галузей наук, з питань навчання і виховання, з методики викладання окремих дисциплін. Для студентів передбачається складання рекомендаційних списків за певними темами.

Так, з нагоди 115 - ї річниці ЗНТУ підготовлені і розміщені на сайті бібліотеки низка списків праць видатних науковців університету, закінчена робота над бібліографічним покажчиком «Наукові праці викладачів та співробітників кафедри ОТЗВ». Разом зі списками готувались інформаційні листки з інформацією про видатних вчених ЗНТУ, їх праці, вклад у розвиток науки та вищої освіти та розміщувались на сайті і на дошці об'яв бібліотеки.

Продовжена робота з випуску бюлетенів: «Проблеми і перспективи вищої освіти», «Економіка. Економічні науки», «Держава і право», «Транспорт. Організація та управління перевезеннями», «Менеджмент. Маркетинг. Організація виробництва» та їх популяризації серед користувачів шляхом розповсюдження електронною поштою.

Масова форма інформування – це інформування всіх користувачів бібліотеки. Головна його мета – інформування про нові надходження до бібліотеки, їх пропаганда сприяє самоосвіті. У бібліотеці ЗНТУ застосовуються такі форми масового бібліографічного інформування: організація виставок нових надходжень, відкритих переглядів, бібліографічних оглядів, проведення Днів інформації, екскурсій по бібліотеці.

Хороший результат у забезпеченні інформаційних потреб користувачів дає спільна робота викладачів та бібліотеки. Зберігаючи традиції, в тісній співдружності із професорсько-викладацьким складом проводяться заходи

на допомогу навчальному процесу – «Дні бібліотеки на кафедрах», «Дні дипломника».

Такі заходи, як і раніше, будуть спрямовані на популяризацію послуг бібліотеки, рекламування заходів, які бібліотека планує проводити, ознайомлення викладачів і науковців із електронними ресурсами бібліотеки, надання консультацій щодо користування електронною бібліотекою, ознайомлення з порядком доступу до повнотекстових ресурсів, різноманітних баз даних, електронного каталогу через локальну мережу, а також мережу Інтернет, надання інформації про книгозабезпеченість кафедр, нові надходження літератури.

З кожним роком удосконалюється робота з довідково – інформаційного обслуговування в бібліотеці. В планах пошук нових форм співробітництва з кафедрами університету, окремими викладачами.

Наприклад: розробка схеми віртуального інтерактивного «Дня бібліотеки на кафедрі»; підготовка презентацій книг, журналів на сайті бібліотеки; організація регулярної розсилки запрошень відвідати заходи, які проводить бібліотека; виявлення нових абонентів для інформування у системі ВРІ та подальше відпрацювання практики спілкування з ними електронною поштою.

Важливою ланкою інформаційно-бібліографічної діяльності є проведення бібліотечно-бібліографічних занять зі студентами та аспірантами. Їхня мета – це не тільки формувати у студента свідоме і зацікавлене ставлення до книги, але й формувати бібліотечно-бібліографічну грамотність, яка дає змогу надати навички роботи з інформацією, гарантує їм можливість оволодіти вмінням вести інформаційний пошук і використовувати інформацію надалі.

На жаль, в 2015 році навчальним відділом не були надані години для проведення таких занять, тому планується розробка блок-схеми пошуку документів в електронному каталозі в електронному виді та створення віртуальної екскурсії по бібліотеці та розміщення їх на Веб-сайті наукової бібліотеки.

Останніми роками в НБ ЗНТУ спостерігається зміна характеру інформаційних запитів по задоволенню разових або постійних звернень користувачів.

У процесі пошуку та аналітико-синтетичної обробки інформації дедалі частіше доводиться застосовувати індивідуальний підхід, тобто в кожному окремому випадку створювати персональний алгоритм залежно від особливостей і складності конкретного запиту. У свою чергу це призводить до зміни характеру виконуваних довідок, які поступово стають робочим етапом пошуку, а не його результатом.

Користувачі все частіше прагнуть отримати саме інформацію, а не посилання на її джерело. Самостійні розшуки поступаються місцем цілеспрямованому зверненню користувача до бібліографа на пошук професійно обробленої інформації, адаптованої до його конкретних потреб,

представленої в зручній для нього формі і на вибраному ним матеріальному носії.

Формування довідково-інформаційного фонду пов'язане з профілем університету. Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки містить не тільки традиційні карткові картотеки і каталоги, а й електронні: електронна картотека статей, картотека праць викладачів та співробітників ЗНТУ, краєзнавство, картотека персоналій, викладачі та співробітники ЗНТУ, бібліографічних покажчиків ЗНТУ.

Нові можливості в задоволенні інформаційних потреб користувачів відкриває перед науковою бібліотекою вільний доступ до Інтернету.

Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки набуває величезної інформаційної потужності, об'єднуючи пошукові можливості власних каталогів і картотек з необмежними можливостями зовнішніх ресурсів.

За рахунок представлених у мережі авторитетних БД, бібліотечних каталогів, різноманітних порталів, електронних бібліотек тощо Інтернет поступово перетворюється на одне з пріоритетних джерел для виконання будь-яких запитів, дозволяючи оперативно корегувати пошук і створювати гнучкий пошуковий алгоритм.

З метою вивчення можливостей інформаційно-пошукових систем, виявлення якісних і достовірних ресурсів, фахівці бібліотеки проводять моніторинг глобальної мережі.

Результатом аналітико-синтетичної обробки інформації є покажчики адрес різноманітних веб-ресурсів, які постійно оновлюються. Але наявність ресурсів віддаленого доступу не виключає необхідності формування і використання власних інформаційних ресурсів.

В бібліотеці створені бази даних, властиві тільки вузівським бібліотекам. В них відображаються праці науковців університету, проблеми та перспективи розвитку вищої школи. Всього бібліотека ЗНТУ налічує 46 баз даних (7- придбані, 39- власні) та 12-15 у режимі тестового доступу щорічно.

В планах - надання користувачам бібліотеки можливості доступу до наукометричних інформаційно-пошукових систем (Google Scholar, РИНЦ), повнотекстової БД «Дисертації та автореферати дисертації РДБ», БД «РЖ ВИНТИ» та «Вища освіта в Україні», створення нових власних баз даних, наприклад: «Архів виконаних довідок» та регулярне поповнення існуючих власних баз даних, як поточними, так і ретро-матеріалами.

Збільшення долі електронних інформаційних ресурсів здійснюється не тільки за рахунок створення власних баз даних, а й шляхом придбання. Так для оперативного пошуку нормативних документів у сфері будівництва придбана БД «Будстандарт», поповнена новими електронними версіями БД «РЖ ВИНТИ».

Постійне зростання кількості повнотекстових документів, представлених в електронному вигляді, привело до необхідності розвитку навігаційної функції Інтернет. Це сприяло появі нового напрямку бібліографічної діяльності – вебліографії (бібліографування сайтів електронних ресурсів Інтернет).

Планується створити веббіографічні посібники, списки сайтів, навігаторів Інтернет-ресурсів, переліки електронних документів віддаленого доступу, "корисних посилань" як загального характеру, так і за профілем університету.

На веб-сайті НБ ЗНТУ буде розміщено "Навігатор Інтернет-ресурсів за профілем університету". Це анотований путівник по сайтах, що пропонують електронні книги, статті з періодичних видань, матеріали конференцій та семінарів тощо. Бібліографи будуть проводити пошук за різними напрямками наукової та навчальної діяльності і систематизують знайдену інформацію.

Плануємо, у поточному році, на веб-сайті бібліотеки створити сторінку "На допомогу науковцям", яка буде містити корисну інформацію для аспірантів, дисертантів, здобувачів вченого звання, молодих наукових працівників.

Серед представлених електронних ресурсів - Сайт Вищої атестаційної комісії України, веб-сайт Верховної Ради України "Законодавство України", Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України, Веб-сайт Державного підприємства "Український інститут промислової власності" (УКРПАТЕНТ) та інші.

Основними критеріями при відборі сайтів є якість і достовірність наданої інформації, доступність, стабільність існування в мережі, простота пошуку всередині сайту.

Якщо врахувати, що довідково-бібліографічне обслуговування читачів швидко переміщується в електронне середовище, то поява на сайті бібліотеки віртуальної довідкової служби (ВДС) є закономірним процесом, який дає можливість розширити зону обслуговування за рахунок віддаленого користувача.

Робота віртуальної довідки НБ ЗНТУ буде ґрунтуватися на використанні бібліографічної інформації з власних БД. Це дозволить популяризувати інформаційні можливості бібліотеки та залучати віддалених користувачів до використання її фонду, тим самим підвищуючи відвідуваність бібліотеки.

При цьому інформаційний список, наданий у відповідь, при можливості, буде доповнюватися посиланнями на Інтернет-ресурси та рекомендаціями щодо звернень до повнотекстових та веббіографічних БД, створених НБ ЗНТУ.

Бібліотека ВНЗ - це культурно-інформаційний центр, котрий задовольняє інформаційні потреби, створює умови для розвитку духовно-моральних, культурних, естетичних та інших якостей особистості.

Бібліотека університету як один із головних його підрозділів не лише допомагає у вирішенні найскладніших проблем навчання і розвитку, але й сприяє виробленню ціннісних орієнтацій, впливає на формування інтелектуального та культурного середовища. Бібліотека здатна створювати атмосферу творчої зацікавленості у навчанні, науці, мистецтві, сприяти вихованню української душі. Саме на досягнення цього спрямовані зусилля колективу бібліотеки ЗНТУ.

Виставочна діяльність наукової бібліотеки була і залишається важливою складовою бібліотечного обслуговування, адже книжкові виставки відіграють велику роль у здобутті знань, надають інформаційну допомогу викладачам і студентам, формують загальну і професійну культуру молоді людини.

Вступивши у віртуальне інформаційне середовище університетська бібліотека пристосовує даний вид бібліотечної роботи до нових реалій – організації віртуальних книжкових виставок.

Віртуальна книжкова виставка – це презентація книг в електронному форматі, яка представляє зовнішній вигляд документа, бібліографічний опис і анотацію, а також додаткові дані – оцифровані витримки з книги, рецензії, відгуки.

Робота у віртуальному просторі дозволяє у будь-який момент при наявності мережі Інтернет, стати відвідувачем нашої бібліотеки.

Тематика віртуальних виставок спрямована на відзнаку пам'ятних дат і знаменних річниць, пропаганду історико-культурного надбання українського народу.

Зокрема, підготовлено та виставлені на сайті бібліотеки такі виставки: «Доба Богдана Хмельницького» (420 років від дня народження великого гетьмана), «Іван Карпенко-Карий – корифей українського театру» (до 170 років від дня народження українського драматурга), «Війна без права забуття» (до 70-ї річниці Перемоги над фашизмом), «ООН – універсальна міжнародна організація» (60 років від часу створення), «Вища освіта в системі національних інтересів України», «Кирило-Мефодіївське братство та відродження українства», «Житель Інтернету – хто ти?».

На допомогу навчальному процесу представлені наступні віртуальні виставки: «Словники джерела знань», «Машинобудування – серцевина індустрії», «Архітектура будівель та споруд».

Крім віртуальних виставок заплановано й використання так званих «нетрадиційних», які не тільки привертають увагу до представлених видань, але й активізують пізнавальну діяльність читачів.

На цих виставках, крім книг, періодики, розміщено й ілюстративний матеріал, аксесуари, змістовно пов'язані з проблематикою, які доповнюють її в якості фону.

Типологія нетрадиційних виставок дуже широка. У своїй роботі ми плануємо використовувати наступні виставки: виставка – натхнення «До віку будьмо прославляти кохану жінку, жінку-матір!», виставка одного портрета «Співак планети людей» (115 років від дня народження Антуана де Сент-Екзюпері), «Художник, людина, громадянин» (140 років від дня народження Томаса Мана), авторська виставка «Таланти рідного краю» (вироби майстринь Запоріжжя), виставка-мандрівка «Наша країна – рідна Україна».

До 115-ї річниці університету підготовлений цикл тематичних виставок «Скарби нашої бібліотеки», де будуть представлені раритети, рідкісні та цінні видання, іменні колекції, дари наших викладачів та співробітників.

Також, з нагоди цього ювілею, співробітниками довідково-бібліографічного відділу буде організований відкритий перегляд літератури «Трансформації ЗНТУ в освітньому просторі: історія та сучасність».

Бібліотека проводить культурно – просвітницьку роботу і це сприяє гармонійному та всебічному розвитку студентської молоді – майбутньої української інтелігенції, яка повинна бути гарантом національних інтересів у європейському та світовому співтоваристві.

Важливе місце в роботі бібліотеки займає організація масових заходів - тематичних оглядів, читацьких конференцій, літературно-музичних зустрічей і вечорів. Наша бібліотека використовує синтез традиційних форм масових заходів з новими, нетрадиційними, серед яких: літературний калейдоскоп, вечір-концерт, вечір-імпровізація.

Так, до Міжнародного дня музики був організований вечір-концерт «Чарівний світ музики». З нагоди Всесвітнього дня поезії у літературній вітальні відбулась літературно-музична композиція «Поезія рідного краю», до дня народження сучасного українського письменника Юрія Андруховича – диспут ««Таємниця» Юрія Андруховича».

У жовтні були запрошені до літературної вітальні, на традиційний «Осінній вернісаж», любителі поезії на зустріч з творчими особистостями Запоріжжя: поетами, співаками, художниками.

Світлини та звіти про цей та інші заходи відображені на бібліотечному сайті.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, поява нових технологічних прийомів надає можливість передавати зміст інформації за допомогою різних засобів інформаційно-комунікативних технологій та шляхом інтерактивної взаємодії з аудиторією.

Використання мультимедійних ресурсів значною мірою покращило культурно-просвітницьку роботу. Перегляд фільмів, приурочених до свят, знаменних дат, присвячених життю та творчості видатних людей; презентації; використання звукових фонограм, художніх репродукцій, фотографій дозволяє урізноманітнити виховні заходи, зробити їх більш насиченими, цікавими та пізнавальними.

Завдяки синтезу традиційних засобів популяризації книги з інноваційними формами масових заходів, наукова бібліотека має стати центром змістовного і цікавого дозвілля та спілкування викладачів і студентів.

Питання формування та збереження бібліотечних фондів - це питання життєдіяльності кожної бібліотеки незалежно від профілю та відомчого підпорядкування. Збереження бібліотечного фонду означає цілісність та незмінність фізичного стану документів, їх утримання у спеціально обладнаних приміщеннях в умовах оптимального режиму, дотримання правил їх видачі та приймання, а також забезпечення їх охорони.

На протязі усіх років існування наша бібліотека завжди приділяла велику увагу питанням збереження фонду. Процес збереження фонду відбуватиметься за такими основними напрямками: правильною організацією книжкового фонду; створення оптимальних умов зберігання; дотримання правил обліку; належний захист під час використання; попередженням й ліквідацією читацької заборгованості; контролем за переміщенням й наявністю документів.

Серед заходів, що забезпечують збереження книжкових фондів, особливе місце займає переоблік фондів або, інакше кажучи, інвентаризація.

У процесі перевірки встановлюють фактичну кількість книг, балансову вартість фонду, виявляють втрати, визначають стан фонду: правильність розстановки, наявність непрофільної або застарілої літератури.

Перевірка фондів здійснюється згідно графіку, який складається терміном на 5 років і затверджується проректором з НІР і ВС університету.

Так, протягом 5 – ти років було перевірено майже 585 тисяч одиниць основного фонду на суму чотири мільйони сто двадцять дев'ять тисяч грн.

Одним з напрямків роботи з книжковим фондом є списання застарілої, зношеної, неактуальної літератури. Ця робота проводиться планово з фондами резервного книгосховища, абонементів навчальної літератури після аналізу використання навчальної літератури та оформлення відповідних рекомендацій від кафедр.

Нова структурна модель бібліотеки, нові форми і методи реалізації поставлених завдань вимагають і нового професійного рівня співробітників. Зважаючи на все це, методична робота бібліотек ВНЗ повинна постійно розвиватись та вдосконалюватись відповідно до вимог і реалій часу.

Бібліотекар сьогодення – це фахівець, який повинен володіти професійними знаннями і навичками, здатністю осмислювати процеси суспільного розвитку, мати здібності до розробки, вдосконалення виробничих процесів і освоєння сучасних інформаційних технологій, бути здатним до інновацій і їх впровадження у бібліотечну справу, мати високу інформаційну культуру – тобто відповідати тим вимогам, що їх висуває інформаційне суспільство.

Зважаючи на такі вимоги, підвищення кваліфікації працівників бібліотеки спрямовано на удосконалення професійної майстерності, загальноосвітнього навчання та на опанування сучасними інформаційними технологіями.

Методичним відділом розроблена багаторівнева система підвищення кваліфікації працівників бібліотеки. Пріоритетною формою залишаються заняття в рамках: «Школи молодого спеціаліста», «Бібліотекар - професіонал», «Школи керівника», «Школи комп'ютерної освіти».

Важливим показником професійності спеціаліста є його компетентність. В певній мірі ця задача вирішується за рахунок самоосвіти. Достатню допомогу в цьому, співробітникам бібліотеки надає знайомство з публікаціями в професійних періодичних виданнях. Бібліотека передплачує

фахові періодичні видання «Бібліотечний вісник», «Бібліотечна планета», «Бібліотечний форум України», які постійно переглядаються працівниками бібліотеки та використовуються в роботі, у підготовці до занять з підвищення кваліфікації.

Спеціалістами науково-методичного відділу підтримується тематична бібліографічна БД «Бібліотечному фахівцю», за рахунок систематичного її поповнення.

Підвищення кваліфікації повинно передбачати не лише підвищення фахового рівня бібліотекаря, але й підвищення рівня його культури, розширення загального кругозору.

На протязі року робота науково-методичного відділу бібліотеки спрямована на організацію заходів з підвищення ефективності бібліотечного обслуговування, на виявлення та розповсюдження кращого досвіду, на аналіз діяльності відділів і секторів бібліотеки, удосконалення бібліотечних процесів, складання технологічної документації, вивчення та впровадження інновацій у координацію роботи бібліотек методичного об'єднання.

У рамках корпоративної діяльності та з метою координації роботи вузівських бібліотек Запорізького регіону (НБ ЗНТУ – методичний центр вузівських бібліотек Запорізької області), проводяться засідання секцій основних відділів бібліотек з питань: збереження фондів та роботі з фондами рідкісних та цінних видань, зі створення зведеної бази даних рідкісних видань, особливості складання бібліографічного опису рідкісних видань, каталогізації та систематизації документів, організації редагування електронного каталогу, інформаційного забезпечення користувачів бібліотек ВНЗ.

В своїй роботі наукова бібліотека ЗНТУ все більш орієнтується на електронні засоби комунікації і йде шляхом інновацій.

Основні досягнення:

- Інформування користувачів через сайт НБ та е-пошту;
- Автоматизація обслуговування користувачів на абонементі наукової літератури;
- Складання покажчиків та списків літератури в автоматизованому режимі;
- Створена власна БД «Книгозабезпеченість навчальних дисциплін»;
- Культурно – просвітницькі заходи проходять з використанням мультимедійних технологій;
- Корпоративний проект «Періодика»;
- Створена Електронна бібліотека, Електронний репозитарій;
- Удосконалений лічильник кількості фактичних користувачів ЕБ;
- Сайт НБ зареєстрований у соціальних мережах;
- Розширюються сервіси веб – сайту НБ;
- На сайті з'явився блог «Знай-ка», представлені віртуальні виставки та звіти про масові заходи;
- Створена БД електронних адрес та інш.

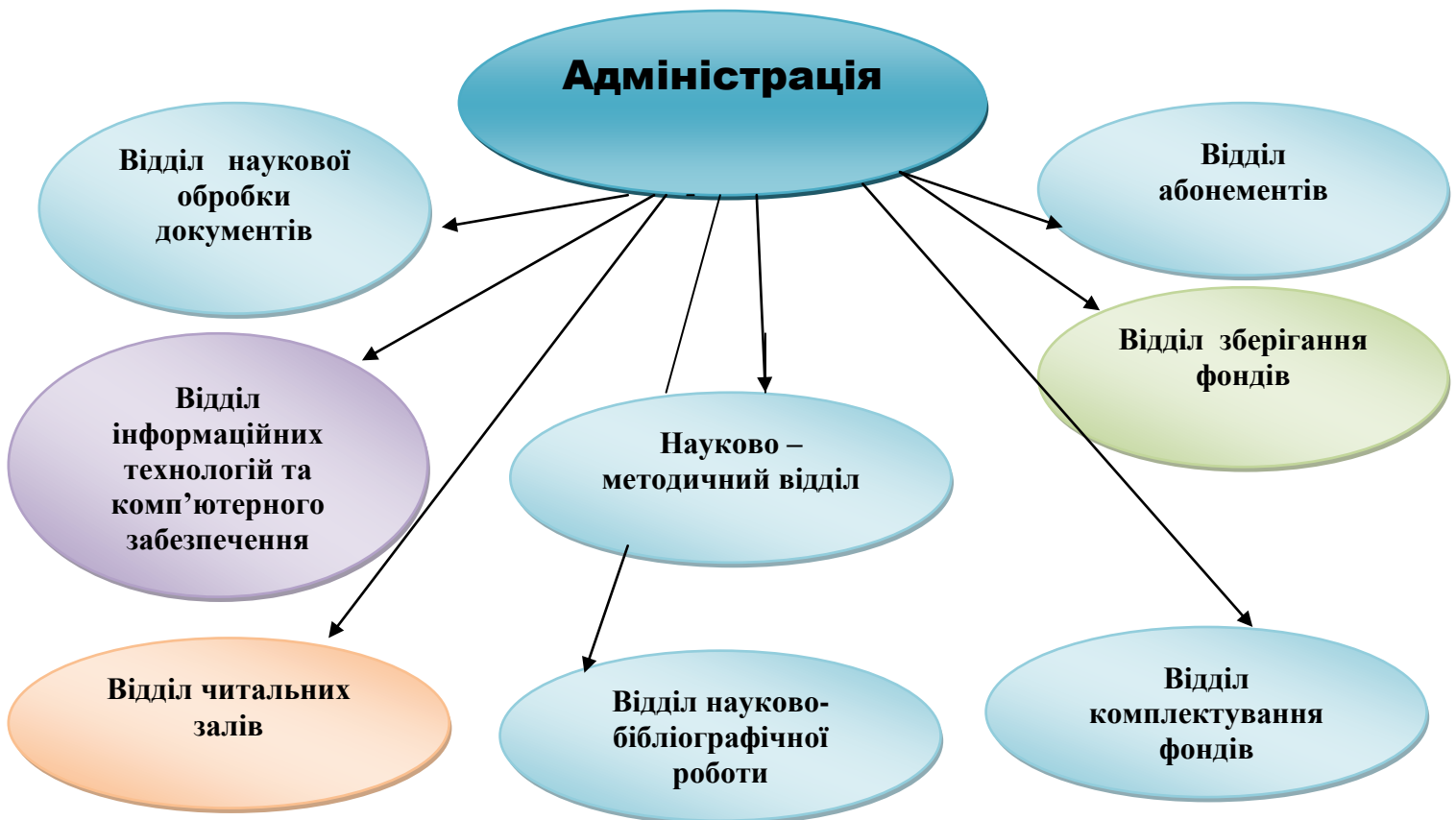
Найближчим часом бібліотека планує:

- Впровадження в роботу наукової бібліотеки сервісу «Замовлення документів для навчального процесу та науково – дослідницької роботи»;
- Представлення БД «Книгзабезпеченість навчальних дисциплін» на сайті бібліотеки;
- Розміщення і поповнення БД «Навігатор Інтернет – ресурсів за профілем університету»;
- Розробка нової версії сайту наукової бібліотеки на базі CMS Drupal;
- Використання соціальних мереж «ВКонтакте», «Twitter», «Facebook»;
- Подальше впровадження інституційного депозитарію та інш.

Керування діяльністю бібліотеки здійснює безпосередньо директор наукової бібліотеки Кучерук Раїса Іванівна. На рівні підрозділів – завідувачі відділами та секторами.

Структура наукової бібліотеки відповідає визначеним напрямкам роботи і базується на типових документах і методичних рекомендаціях з питань формування штатів і порядку організації структури бібліотек ВНЗ III-IV рівнів акредитації (2-ї групи з оплати праці), визначених МОН України (Наказ від 27.09.2012 р. № 1058)

Структура наукової бібліотеки

Станом на 01.11.2015р.

Штат наукової бібліотеки:

- загальна кількість працівників бібліотеки – 59,5
 - ✓ з повною вищою освітою - 47
 - ✓ у т. ч. вища спеціальна – 14
 - ✓ базова вища освіта – 8
 - ✓ у т.ч. спеціальна – 8

Кадрове забезпечення бібліотеки висококваліфікованими спеціалістами є одним із важливих питань.

Адже довготривалий успіх будь-якої бібліотеки залежить від наявності кваліфікованих працівників, професійної підготовки, зацікавленого і креативного ставлення до роботи і розстановці кадрів.

Бібліотека – це система, яка складається з чотирьох основних компонентів – фондів, матеріально-технічної бази, бібліотечних кадрів і користувачів. Стан розвитку бібліотечної установи залежить від ряду об'єктивних і суб'єктивних чинників.

Об'єктивні – це рівень фінансування бібліотеки, суб'єктивні – людський фактор, особа самого бібліотекаря, від професійного рівня якого залежить якість обслуговування користувачів. Тільки за умови розвитку та підтримки всіх цих компонентів можливо повноцінне функціонування бібліотечної установи.

Управлінська діяльність бібліотеки включала детальну роботу з впровадження новітніх інформаційних технологій, пошук нових ідей та інновацій, правильний вибір пріоритетів у кадровій політиці, забезпечення дисципліни тощо.

Ефективність діяльності наукової бібліотеки досягалася шляхом функціонування у бібліотеці скоординованого комплексу роботи всіх структурних підрозділів бібліотеки. Своєчасному вирішенню поточних питань сприяли і виробничі наради при директорові, постійними відвідувачами якої були всі завідувачі структурних підрозділів бібліотеки.

Ми ясно бачимо перспективи і прагнемо найефективніше виконувати своє основне завдання щодо створення надійної інформаційної бази для подальшого удосконалення навчального процесу та розвитку науки, розширення вільного доступу до інформації.

Директор наукової бібліотеки

Р.І.Кучерук

